

А. С. Токарська

Навчально-науковий інститут права та психології
 Національного університету “Львівська політехніка”,
 професор кафедри теорії та філософії права,
 д-р юрид. наук

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА

© Токарська А. С., 2015

У полі зору аналізу сформульовано філософсько-правові сенси підготовки майбутніх фахівців, професійні знання яких відповідають європейським зразкам. Окреслено напрями філософського підходу до формування філософського світобачення своїх завдань викладачами, долучених до цього відповідального процесу. Сформовані професіограмні напрями їхньої діяльності.

Ключові слова: акме фахівця, практичний поворот, синхронізація вимог із європейськими, управлінсько-педагогічна спрямованість, інтелектуальний фаховий дискурс.

А. С. Токарская

ФИЛОСОФСКО-ПРАВОВОЙ ПОДХОД К ФОРМИРОВАНИЮ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА

В поле зрения анализа формулируются философско-правовые смыслы подготовки будущих специалистов, профессиональные знания которых соответствуют европейским образцам. Обозначены направления философского подхода к формированию философского мировоззрения своих задач преподавателями, приобщенных к этому ответственному процессу. Сформированы профессиограмные направления их деятельности.

Ключевые слова: акме специалиста, практический поворот, синхронизация требований с европейскими, управленческо-педагогическая направленность, интеллектуальный профессиональный дискурс.

А. S. Tokarska

PHILOSOPHICAL AND LEGAL APPROACH TO THE FORMATION OF FUTURE SPECIALIST

In the analysis of formulated philosophical and legal meanings training future professionals, whose expertise meet European standards. Designated areas philosophical approach to the formation of the philosophical outlook of its tasks teachers attached to this important process. Formed profesiohramni directions of their activities.

Key words: acme specialist, practical turning, synchronization with European requirements, management and teaching focus, professional intellectual discourse.

Постановка проблеми. Оскільки філософія – фундаментальна засаднича наука для всіх наук, то її пріоритетність у професіографі фахівця апіорі неперечна.

У сучасному філософсько-правовому мисленні спостерігається глибокий і масштабний “практичний поворот”. У новітньому філософському дискурсі він дає змогу говорити про “прак-

тичну філософію” у нетривіальному розумінні, а в контексті сучасного – “постметафізичного” – мислення.

Основа знань у сфері філософії права кожної професійної особистості – це не самотета чи бажана складова у професіограмі висококваліфікованого працівника, а сучасна реальна вимога дня, яка зводиться до утвердження цінностей. Цінностей загальнолюдських, національних, особистісних. Практична цінність кожної філософської науки у наш надпрагматичний час активізується для встановлення уявлення про сферу майбутньої діяльності, про практичну вагу “ядра” філософії. Спостерігається тенденція внутрішньої “практизації” фундаментальної системи координат філософського мислення. Класичне співвідношення теоретичного і практичного моделюється так: сфера практичного сприймається як первинна щодо теоретичної установки філософії. “Це глибинний і масштабний “практичний поворот”, який відбувся у сучасному філософському мисленні, дозволяє стверджувати про “практичну філософію” у ціннісній площині її вимірів [1, с. 5].

Аналіз останніх досліджень. Управлінсько-педагогічна діяльність щодо формування фахівця завжди була в особливому полі зору. Від часів античності (Аристотеля, Геракліта, Гомера, Демокрита, Епікура, Піфагора, Сократа, Платона, Цицерона), пізніше і середньовіччя (Августина, Аврелія, Бернара Клервського, Іоана Златоуста, Петра Даміані, Тертуліана, Леонардо Бруні, Леонардо Валла, Марсиліо Фічіно, Ніколло Макіавеллі, Гуго Гроція, Мішеля Монтеня й українських дослідників Івана Вишенського, Йова Княгиницького, Юрія Рогатинця, Кирила Транквіліона-Ставровецького, Касіяна Саковича, Стефана і Лаврентія Зизаніїв, Герасима Смотрицького. Петра Могили) та ін., у всі наступні історичні епохи увага до осмислення поведінково-прагматичних скерувань людини була неослабною. Кожний історичний період привносив еволюційні зрушення щодо стереотипу розуміння себе в колективі, самооцінки фахівця, самореалізації та коригування власне поведінкових моделей. Феноменологія акме одержувала потужний поштовх до розвитку як у науковому плані, так і праксеологічному. Однак і дотепер проблеми фахового підходу до формування особистостей та процесів, які скеровують їхній розвиток механізмами управлінсько-дидактичної діяльності, не є в науковому плані запрограмовані (крім досліджень Г. Яворської, В. Слівінського та ін.). Це зумовлено стрімким розвитком геополітичних процесів, за якими у цей кризовий період подекуди не встигає наука. Хоча консеквентний розвиток безапеляційно відбувається у цій сфері досліджень, проте досі немає результативності у швидкому освоєнні практики європейської моделі самореалізації, трансформації мислення і самовдосконалення. Відтак актуальним є швидке (але якісне) освоєння сучасної практики формування філософсько-правової професіограмної моделі майбутніх фахівців-правників педагогами.

Формування спеціалістів як педагогічного, так і правового рангу, з метою забезпечення успішної кар’єри у сучасному світі має зводитися до формування їхнього уявлення про “сумлінного представника” своєї держави, яка у кризовий період висуває цілком нові вимоги до своїх громадян як до фахівців. Їхнє зобов’язання: кваліфіковано засвоювати вимоги до працівників європейського взірця, а також з відповідальністю формувати свої юридичні зобов’язання, моральні та ціннісні пріоритети, обох сторін педагогічного процесу, які стануть складовими акме, власне інтелектуальної самореалізації у професійному дискурсі (як педагогічному, так і юридичному).

Виклад основних матеріалів. Науковий сучасний дискурс, на жаль, не розкриває комплексно проблемні аспекти формування фахівців майбутнього із за діянням з цією метою акмеологічних євростандартів. Ключовим в обраному напрямі стає акмеографічний підхід в управлінсько-дидактичному процесі, авторизований педагогом на основі “практичного повороту” творення спільного із вихованцем інтелектуального дискурсу діяльної сучасної особистості.

Український євроінтеграційний вибір акумулює скерування зусиль педагога на подолання стереотипів дидактичної практики, сформованої як “сучасної” (і чинної, на жаль, дотепер) приблизно років 70–90 тому. Та завдання перше і важливе – відійти від радянських ментальних мисленневих кліше, не вчити за старими схемами “виховної роботи”, а цікавитися і терміново

послугуватися філософськими напрацюваннями управлінської практики в сучасному світі. Однак і цим філософсько-прагматичним знанням обійтися не можна. Потрібна “включеність” у національно-ідентифікаційну прагматику, оскільки в ментальності українців є відчутний пласт своєрідності, лише їм притаманної відповідальності, високої працездатності і загостреного почуття справедливості.

Отже, формування практично-світоглядних позицій не обійдеться без залучення у виховний процес як теоретичних, так і практичних складових, переосмислених у зіставленні із європейською системою практичних координат, що візуалізують високопрофесійного сучасного фахівця. Модель такої управлінсько-педагогічної діяльності набуває таких орієнтирів: по-перше, сутнісні зміни потрібні з обох сторін – і педагог, і вихованець повинні випрацювати особистісно – взаємодіяльний проект самовдосконалення. Педагог повинен діяти, враховуючи філософсько-правову онтологію, гносеологію та аксіологію на праксеологічному рівні, а не вимагати від вихованця лише теоретичних знань із конкретних спеціальних дисциплін.

Акмеологічні засади формування фахівці сягають, по-перше, рівня міждисциплінарних освітніх проектів, по-друге, практизація обов’язкових комунікативних міжкультурних взаємин із фахівцями спорідненого фаху; по-третє, освоєння норм європейського права. Варіант практичної філософії, за О. Гьоффе, – це реконструкція “нормативного змісту правової форми взагалі”.

Актуалізується корекція власного розуміння практики на основі філософських концептуалізацій. Звісно, що “практичний поворот” розглядається у контексті творення інтелектуального фахового дискурсу на основі самоосвіти, самовдосконалення і консекутивності (результативності) праці.

Відомий німецький філософ Юрген Хабермас увів поняття “пост метафізичного мислення”, ідею “нового типу мислення”, солідаризуючи її із численними інтелектуальними проектами сучасної філософії, яка розмежовує її від всієї метафізичної традиції заходу. До тих, хто долає метафізику, належать Мартін Хайдеггер, англо-американська і німецькомовна прагматика, “критична теорія” франкфуртської школи, “деконструктивізм” Жака Дерріди. Ідея пост метафізичної культури “Річарда Рорті і пост метафізична епістемологія Ханса-Ульриха Гумбрехта (Є. Борисова та ін.).

Дослідникам філософії права і педагогіки варто спільно виробити досконалі взірці маркери нового типу мислення, висококваліфікаційних стереотипів різного фаху, наявних у європейській практиці, адже “правові механізми входження в інші культурні світи” існують і за наявності волі діють. Зараз ми всі не лише відчуваємо, але й маємо нагальну потребу не в інтуїтивному (романтично чи авторитарно-патерналістському) баченні проблем держави та суспільства, права та моралі, а в сучасному філософсько-аргументованому їх розв’язанні та тлумаченні [2, с. 243].

Актуалізується внутрішня “практизація” теоретичного ядра філософського знання. “Практичний поворот” викликає потребу перевизначення поняття філософії, а в ньому праксеологічний аспект, що означає насамперед “поцосторонню” прив’язаність філософського мислення до досвіду, медіальне розуміння досвіду і перформативності філософської “теорії” на основі інтелектуального дискурсу зі всіма його сучасними європейськими характеристиками акмеологічного змісту.

Науково-педагогічний працівник повинен бути системно і систематично задіяний у пізнання і творення європейського інтелектуального дискурсу через активні комунікативні канали (конгреси, симпозіуми, конференції, особисті контакти, вивчення сучасної монографічної літератури, стажування за кордоном та ін.). Знання іноземних мов виступають інструментом міжкультурної комунікації.

По-друге, потрібна зміна правової свідомості на рівні професійного самовдосконалення і педагога, і вихованця, висока відповідальність за прийняття рішень, дотримання закону і моральних засад професійної діяльності. Ключова формула цієї скерованості полягає в такому: контроль педагога (фахове спрямування не має значення) формує особистість власним прикладом на основі знання культивованих у суспільстві норм верховенства права і верховенства правової культури.

По-третє, професійна компетентність управлінця (соціально-педагогічна, спеціально-педагогічна, дидактично-педагогічна, науково-методична та ін.) не може відбуватися у межах старих педагогічних схем. Вона докорінно має трансформуватися на основі взірців європейської сучасної школи: діалогічно-проблемного, інтерактивного підходів до навчального процесу, в результаті якого стимулюються технологічні прийоми задіяння вихованця у педагогічний процес через стимулювання напрацювань його філософсько-праксеологічних ідей для розвитку суспільства і, зокрема, його професійної сфери. Філософське мислення і комунікативна компетентність можуть бути першими і основними ознаками готовності чи неготовності до майбутнього фаху.

Висновки. Отже, “стратосфери” інтелектуального філософсько-правового “практичного повороту” сягають таких систем координат, як:

1) позиціонування (неголослівне) культу інтелектуальних ідей та проектів їхньої реалізації на практиці;

2) комунікативний потенціал має бути формотворчою моделлю, як і філософсько-правове комунікативне мислення, здатність “думати категоріями іншого народу” (М. Маринович);

3) входження України (а радше її повернення) у європейський контекст є складним трансформаційним процесом. Зокрема і відпрацьованим безпековим (особливо). У ньому має бути справедливість, свобода, вболівання за долю України, патріотизм.

Архітектура філософсько-педагогічного процесу підготовки спеціаліста має спиратися на: а) професійно оновлювану компетентність науково-педагогічного працівника; б) культивування діяльності спеціаліста у межах філософсько-правової компетентності, сповідування верховенства права і верховенства правової культури; в) знання і творення кожним фахівцем інтелектуального дискурсу із безпекової доктрини для співдружності держав та захисту національних інтересів.

1. Молчанова І. Новий погляд на старі істини. Читиво для інтелектуалів / І. Молчанова. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 220 с. 2. Європа – минуле і майбутнє. Візії та ревізії: матеріали Міжнародної конференції пам’яті Єжи Гедройця (м. Київ, 24–26 листопада 2006 р.). – К. : Критика, 2009. – 245 с. 3. Жити разом: поєднання різноманіття і свободи в Європі XXI століття. Доповідь Групи видатних осіб Ради Європи. – Львів : Літопис, 2011. – 108 с. 4. Щербакова Ю. Цінності об’єднаної Європи : монографія / Ю. Щербакова. – К. : Вид. центр “Академія”, 2014. – 208 с. 5. Слівінський В. Р. Акмеологічний вимір професійної самореалізації працівника ОВС: філософсько-правовий вимір : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.12 – філософія права / В. Р. Слівінський. – Львів, 2013. – 18 с. 6. Омельчук О. М. Поведінка людини: філософсько-правовий вимір : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.12 – філософія права / О. М. Омельчук. – Львів, 2013. – 34 с.